

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Posti- ja telelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Posti- ja telelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi. Lailla valtioneuvosto oikeutettaisiin luovuttamaan valtion liikelaitoksena toimivan Posti- ja telelaitoksen liiketoiminta ja hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle osakeyhtiölle, jonka toimialana olisi posti- ja teletoiminta sekä muu niiden yhteyteen soveltuva liiketoiminta. Osa omaisuudesta siirrettäisiin eläkesäätiöön. Yhtiö jatkaisi Posti- ja telelaitoksen

toimintaa siten, että posti- ja teletoimintaa varten perustettaisiin tytäryhtiöt, minkä lisäksi konserniin voisi kuulua muita tytä- ja osakkuusyhtiöitä. Posti- ja telelaitoksen palveluksessa 31 päivänä joulukuuta 1993 oleva henkilöstö siirtyisi perustetun yhtiön palvelukseen.

Esitys liittyy samanaikaisesti annettuun hallituksen esitykseen postitoimintalaiksi.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Posti- ja telelaitos on toiminut vuoden 1990 alusta uusimuotoisena valtion liikelaitoksena. Liikelaitosuudistuksen jälkeen Posti- ja telelaitoksen toimintaympäristö ja -olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet. Liikelaitosuudistuksen valmistelun aikaan tietoliikennealan työnjako ja kilpailuasetelmat oletettiin melko vakiintuneiksi. Kilpailu on kuitenkin voimakkaasti lisääntynyt ja muuttaa vanhoja rakenteita ja toimintamalleja. Valtioneuvoston 17 päivänä syyskuuta 1992 tekemä päätös uusien teletoimintalupien myöntämisestä avaa noin 90 prosenttia teletoiminnasta kilpailun alaiseksi. Myös talouden ja tekniikan kehitys sekä kansainväliset kilpailua suosivat ratkaisut kuten Euroopan talousalueesta tehty sopimus (ETA-sopimus) vaikuttavat samaan suuntaan sekä posti- että teletoiminnassa. Posti- ja telelaitoksen toiminta- ja kilpailukyvyn turvaamiseksi muuttuneissa olosuhteissa esityksessä ehdotetaan Posti- ja telelaitoksen yhtiöittämistä ja

yhtiöittämiseen liittyviä toimenpiteitä muun muassa henkilöstön aseman sääntelemiseksi.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Posti- ja telelaitos on valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukainen valtion liikelaitos. Se toimii liikenneministeriön hallinnonalalla. Posti- ja telelaitos rahoittaa toimintansa omilla tuloillaan. Kirjanpidossaan Posti- ja telelaitos noudattaa valtion liikelaitosten ja liikelaitoskonsernien kirjanpidon perusteista ja tilintarkastuksesta annettua valtioneuvoston päätöstä (866/88), jonka sisällössä on soveltuvin osin otettu huomioon kirjanpitolain (655/73), osakeyhtiölain (734/78) ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/68) säännökset.

Posti- ja telelaitoksesta annetun lain (748/89) mukaan Posti- ja telelaitos harjoittaa posti- ja

teletoimintaa sekä muuta niihin liittyvää palvelutoimintaa. Asetuksella ja valtioneuvoston päätöksellä voidaan Posti- ja telelaitokselle antaa myös muita sille soveltuvia tehtäviä. Lain 3 §:n mukaan Posti- ja telelaitoksen on huolehdittava posti- ja teletoitinnan tarkoituksenmukaisesta kehittämisestä ja palvelutarjonnasta asiakkaiden ja koko yhteiskunnan tarpeita vastaavasti erityisesti siten, että laitoksen tehtäviin kuuluvat peruspalvelut ovat koko maassa yleisesti saatavissa tasapuolisin ehdoin. Mikäli laitokselle määrätään lain 6 §:n mukaisesti merkittävä kannattamaton tehtävä, jota ei ole otettu huomioon sen tulostavoitetta määrättäessä, hoitaa laitos tehtävän siitä kertyvien tulojen ja laitokselle osoitetun korvauksen rajoissa. Merkittävin tällainen korvaus on ollut lehdistön yleinen kuljetustuki, joka on ollut yli 300 miljoonaa markkaa vuodessa mutta joka vuonna 1993 on 98 miljoonaa markkaa.

Valtion liikelaitoksista annetun lain mukaan eduskunta päättää vuosittain talousarvion käsitteilyn yhteydessä Posti- ja telelaitoksen keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet. Eduskunta on määritellyt tärkeimmille peruspalveluille palvelutavoitteet, joita ovat kirjeiden ja lehtien kulkunopeustavoitteet sekä eräät puhelintoiminnan palvelutasotavoitteet.

Posti- ja telelaitoksesta annetussa asetuksessa (928/89) säädettiin aiemmin ne keskeiset kirje-, lehti- ja puheliniikenteen palvelut, joiden hinnoista tai hintojen yleisestä tasosta määrää valtioneuvosto. Huomattava osa valtioneuvostolle pidätettyä hinnoittelutoimivaltaa siirrettiin liikelaitokselle muuttamalla Posti- ja telelaitoksesta annettua asetusta 1 päivästä marraskuuta 1991.

Hinnoittelutoimivaltaa koskeva asetuksen säännös kumottiin 1 päivänä syyskuuta 1992 eräänä telekilpailun lisäämiseen liittyvänä toimenpiteenä. Nykyään Posti- ja telelaitos päättää itse kaikista tuottamistaan palveluista perittävistä hinnoista valtion liikelaitoksista annetun lain 7 §:n mukaisesti.

Postiliikenneasetuksessa (692/80), joka kumottiin 1 päivästä heinäkuuta 1991, oli vielä Postille säädetty lähinnä muodolliseksi jäänyt yksinoikeus. Tämän jälkeen Postin toimintaa säätelee Posti- ja telelaitoksesta annettu laki ja Postin muodollinenkin yksinoikeus on kumoutunut. Teletoitintaa säätelee vuonna 1987 voimaan tullut teletoitintalaki (183/87). Posti- ja telelaitoksen teletoitinta muuttui luvanvarai-

seksi toiminnaksi 1 päivänä lokakuuta 1990.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Kansainvälinen suuntaus kehittyneen posti- ja teletoitinnan maissa on toiminnan organisoiminen valtion budjettitalouden piiristä omarahoitteisiksi valtion liikelaitoksiksi ja nyttemmin myös osakeyhtiöiksi. Joissakin maissa lähinnä teletoitintaa on myös yksityistetty.

Ruotsissa ja Norjassa on erilliset liikelaitoksina toimivat posti- ja telelaitokset. Ruotsissa valmistellaan näiden liikelaitosten muuttamista osakeyhtiöiksi. Tanskassa on lisääntyvän eurooppalaisen kilpailun johdosta koottu valtion ja muiden yhteisöjen omistamat telelaitokset yhden yhteisömuotoisen emoyhtiön alaisuuteen. Tanskan postilaitosta ollaan yhtiöittämässä.

Hollannissa posti- ja teletoitinta on osakeyhtiömuodossa konsernina.

Sveitsissä yhteinen posti- ja telelaitos kuuluu valtionhallintoon. Ranskassa ja Saksassa erityinen ministeriö johtaa suoraan posti- ja teletoitintaa. Näissä maissa valmistellaan yritysorganisaatioon siirtymistä.

Isossa-Britanniassa valtion teletoitinta erotettiin 1980-luvulla postitoiminnasta ja yksityistettiin.

Euroopan yhteisöt (EY) on pyrkinyt vaiheittain lisäämään kilpailua teletoitinnassa. Ensin kilpailu on avattu päätelaitekauppaan ja eräsiin jalostettuihin palveluihin. Peruspuhelin-toimintaan kilpailu ei EY:n säännösten edellyttämänä ulotu. Iso-Britannia on ainoa EY:n jäsenmaa, jossa kilpailu koskee myös perusverkkotoimintaa. Matkapuhelin-toimintaan näyttää EY:n sekä muun Länsi-Euroopan piirissä tulevan pääsääntöisesti vähintään kaksi operaattoria. Myös kansainvälisessä teletoitinnassa kilpailu Suomessa on viimeaikaisin päätöksin viety pitemmälle kuin missään muualla. Suomen erikoislaatuinen telealan toimialarakenne lukuisine telelaitoksineen mahdollistaa tehokkaan kilpailun toteuttamisen.

Postitoiminnasta EY ei ole toistaiseksi antanut säännöksiä. Valmisteluvaiheessa olevissa säännöksissä on otettu lähtökohdaksi se, että EY:n sisällä postilaitoksille turvataan maanlaajuisen peruspalveluvalvoitteen rinnalle yksinoikeusalue niin sanottuina varattuina palveluina. Länsi-Euroopan postilaitoksilla on tälläkin het-

kellä säännönmukaisesti postimonopoli, mikä yleisimmin käsittää kevyet postilähetykset. Toisaalta postimonopolit eivät ole estäneet kilpailua alalla, koska kuriirilähetystoiminta on jatkuvasti laajentunut kansallisesti ja erityisesti kansainvälisesti. Pikarahtiyhtyritysten, lentoyhtiöiden ja valtiollisten postilaitosten yhteistyö on myös lisännyt kilpailua ja aikaansaanut uuden tyyppisen kilpailevan allianssin. Hollantiin on myös juuri avattu ensimmäinen tullivapaa jakelukeskus. Kansainvälisten suurten kuriirialan yritysten liikevaihto kasvaa nykyisin 20—25 prosentin vuosivauhtia. EY:n markkinoiden avautumisella tulee olemaan alalle suuri merkitys, kun tavarat liikkuvat vapaasti maasta toiseen ja kun huolinta ja tullaus poistuvat.

Suomen tilanne on postitoiminnassakin poikkeuksellinen, sillä Posti- ja telelaitoksella ei ole postitoimintaa koskevia yksinoikeuksia.

Tämän esityksen ulkomaisen posti- ja teletoiminnan tarkastelussa ei ole erikseen selvitetty käytössä olevia hintatuki- ja muita taloudellisia ohjausmenettelyjä, joilla voisi olla vaikutusta kilpailuasetelmaan.

ETA-sopimus edellyttää suomalaisen kilpailulainsäädännön yhdentämistä EY:n vastaaviin säädöksiin, mikä osaltaan luo paineita avoimella kilpailusektorilla toimivien julkisten yritysmuotojen uudistamiseen osakeyhtiömallia soveltaen.

2.3. Nykytilan arviointi

Posti- ja telelaitoksen toimintaa valtion liikelaitoksena johtavat valtioneuvoston kolmi-vuotiskaudeksi kerrallaan määräämä hallitus sekä valtioneuvoston nimittämä toimitusjohtaja. Posti- ja telelaitos toimii eduskunnan ja valtioneuvoston asettamien palvelutavoitteiden ja valtioneuvoston asettamien tulostavoitteiden puitteissa liiketaloudellisten periaatteiden mukaan.

Posti- ja telelaitoksella on kaksi päätoimialaa: posti- ja teletoiminnot. Posti- ja telelaitoksen liikevaihto oli vuonna 1992 noin 9 500 miljoonaa markkaa. Laitoksen päätoimialat, posti ja tele, ovat liikevaihdoltaan jokseenkin yhtä suuret.

Postin liikevaihto oli vuonna 1992 noin 4 600 miljoonaa markkaa. Postitoimen keskeiset palvelut ovat kirje- ja pakettiliikenne, lehtiliikenne sekä toimipaikkapalvelut. Postipankki Oy:n toimeksiannosta tuotetaan pankkipalveluja.

Kuljetuspalveluihin kuuluu muun muassa postilinja-autoliikenne. Postin palvelut ovat kokonaisuudessaan kilpailun piirissä.

Postin markkinaosuus 1. ja 2. luokan kirjeissä on 80—90 prosenttia. Suurimpana uutena uhkana toiminnalle ovat sähköiset viestimet. Kirjeistä on yrityksen toisille yrityksille lähettämää noin 30 prosenttia. Näistä puolessa on sisältönä lasku. Joukko- ja ryhmäkirjeissä Postin markkinaosuus on vähän yli 50 prosenttia. Osuudessa on ollut viime vuosikymmeninä aaltoilua, mutta tällä hetkellä osuus on selvästi nouseva.

Postin markkinaosuus pakettiliikenteessä on 57 prosenttia. Postin osuus on viidessä vuodessa noussut lähes 10 prosenttia. Kilpailijoita pakettiliikenteessä ovat lukuisat rahtiyhtyritykset, jotka ovat yleensä pieniä yrityksiä.

Lehtiliikenteessä Postin markkinaosuus on 55 prosenttia. Postin osuus on laskenut 20 vuodessa 10 prosenttia. Syynä on postinkannossa jaettujen sanomalehtien määrän väheneminen. Vielä 1960-luvun alussa noin 40 prosenttia sanomalehtien numerokappaleista jaettiin varhais- ja erillisjakelussa. Viime vuonna vastaava osuus oli 67 prosenttia. Myös Posti on lisännyt erillisjakelunsa osuutta. Suurin osa sanomalehtivolyymin lisäyksestä on mennyt kuitenkin lehtien omille jakeluorganisaatioille.

Posti- ja telelaitoksen harjoittaman teletoiminnan liikevaihto oli vuonna 1992 noin 4 900 miljoonaa markkaa. Telen toiminnan keskeiset palvelut ovat kaukopuhelintoiminta, matkaviestintoiminta, paikallispuhelintoiminta, kansainvälinen televiikenne ja jalostetut palvelut. Posti- ja telelaitos on Suomen lähialueilla Baltiassa, Karjalassa ja Pietarin alueilla mukana telepalvelujen tuottamisessa muun muassa matkaviestinalalla ja Viron puhelinverkossa.

Posti- ja telelaitoksen teletoiminnan markkinaosuus kaukopuhelintoiminnassa ja kansainvälisessä televiikenteessä on edelleen lähes 100 prosenttia. Matkaviestintoiminnassa kilpaileva yksityinen yritys tarjoaa digitaalisen GSM-verkon matkaviestinpalveluja, mutta kilpailu on vasta alkamassa. Paikallisverkkotoiminnassa Posti- ja telelaitoksen harjoittaman teletoiminnan markkinaosuus liittymistä on noin 30 prosenttia sen toiminta-alueen kattaessa 75 prosenttia maan pinta-alasta. Jalostetuissa telepalveluissa markkinaosuus on 30—50 prosentin välillä.

Kansainvälistä televiikennettä lukuun ottamatta kaikki televiikenteen lohkot ovat avoimia

kilpailulle vuoden 1994 alusta, mutta myös kansainväliseen liikenteeseen on myönnetty rajoitettuja lupia.

Yhteisinä toimintoina Posti- ja telelaitoksella ovat yhtymähallinnon lisäksi ATK-keskus, autokeskus, kiinteistöpalvelu sekä materiaalipalvelu.

Posti- ja telelaitoksen palveluksessa oli vuoden 1992 lopussa noin 35 100 henkilöä, joista Postissa työskenteli 26 700, Telessä 7 000 ja yhteisissä toiminnoissa 1 400.

Liikelaitosuudistuksen yhteydessä Posti- ja telelaitoksen hallintaan siirrettiin valtioneuvoston 29 päivänä joulukuuta 1989 tekemällä päätöksellä entisen Posti- ja telelaitoksen hallinnassa vuoden 1989 lopussa ollut omaisuus, mikä nykyään on liikelaitoksen hallinnassa ja valtion omistuksessa. Aloitettavan taseen loppusumma oli 8 344 miljoonaa markkaa. Siihen sisältyi 1 083 miljoonaa markkaa valtion lainaa. Peruspääomaksi merkittiin 2 700 miljoonaa markkaa ja muuksi omaksi pääomaksi 3 300 miljoonaa markkaa. Vuonna 1991 peruspääomaa korotettiin 2 900 miljoonaan markkaan. Valtion lainan lyhennykset ja korko sekä peruspääoman korko ovat muodostaneet perustan budjettituloutukselle, joka on ollut suuruusluokaltaan 500—600 miljoonaa markkaa vuodessa.

Valtio vastaa toissijaisesti Posti- ja telelaitoksen veloista ja muista sitoumuksista.

Posti- ja telelaitoksen voitto oli vuonna 1990 395 miljoonaa markkaa. Vuoden 1991 voitto oli 326 miljoonaa markkaa.

Tulos vuonna 1991 ennen tilinpäätösjärjestelyjä oli 485 miljoonaa markkaa. Siitä oli Postin osuus 120 miljoonaa markkaa ja Telen osuus 365 miljoonaa markkaa. Posti- ja telelaitoksen tulostavoitteeksi vuonna 1992 on asetettu 327 miljoonaa markkaa. Tulostavoite tullaan ylittämään.

Voitontuloutus on maksettava valtiolle ennakkona. Voitontuloutus oli vuonna 1990 394 miljoonaa markkaa ja vuonna 1991 270 miljoonaa markkaa. Kahdelle seuraavalle vuodelle määrätty ennakkotuloutus on 240 miljoonaa markkaa vuosittain. Voitontuloutusta on alennettu kilpailun lisäämisen vuoksi.

Posti- ja telelaitos ei ole saanut perustamisensa jälkeen valtiolta varoja pääomasijoituksiin. Se on tasaisesti, alkuperäistä suunnitelmaa nopeammin vähentänyt aloitettavaan taseeseen merkittyä velkaansa valtiolle. Vuoden 1993 alussa tätä velkaa valtiolle on jäljellä 555

miljoonaa markkaa. Posti- ja telelaitoksella on riittävän hyvät edellytykset jatkuvaan kannattavaan toimintaan myös osakeyhtiömuodossa.

Posti- ja telelaitoksella on sekä Suomessa että ulkomailla sen liiketoimintaan liittyviä tytä- ja osakkuusyrityksiä. Kotimaisten tytä- ja osakkuusyritysten kirjanpitoarvo 31 päivänä joulukuuta 1991 oli noin 37 miljoonaa markkaa ja ulkomaisten noin 2,5 miljoonaa markkaa.

Valmiuslain (1080/91) 40 §:n 1 momentissa poikkeusoloihin varautumisen vastuu on ulotettu myös valtion liikelaitoksiin. Teletoitinnan osalta on varautumisesta poikkeusoloihin otettu erillinen säännös teletoitintalakiin. Posti- ja telelaitos on järjestänyt toimintansa siten, että varmuus- ja turvallisuusvaatimukset ovat toteutuneet. Posti- ja telelaitos on yhteistyössä valtioneuvoston kanslian kanssa valmisteltujen suunnitelmien mukaisesti varautunut hoitamaan posti- ja teletoitinnan myös kriisiolosuhteissa. Varautumisen vuotuiset kokonaiskustannukset ovat noin 60 miljoonaa markkaa, josta perustason ylittävien ylläpitokustannusten osuus on noin 10 miljoonaa markkaa. Valtio on osaksi rahoittanut perustason ylittävät kustannukset.

Posti- ja telelaitoksen toiminta on vuosina 1990—1992 ylittänyt valtioneuvoston sille asettamat tulostavoitteet ja säilyttänyt kannattavuutensa huolimatta kansantalouden laman ja lisääntyvän kilpailun vaikutuksista sen liikevaihtoon. Erikseen tarkasteltuina sekä postitoiminta että teletoitinta ovat kysyneet ylittämään niille asetetut tavoitteet, vaikka alojen hintakehitys on samaan aikaan ollut maltillinen ja vaikka postihinnat ovat pysyneet reaalisesti entisellä tasolla ja telehinnat pudonneet reaalisesti keskimäärin yli 20 prosenttia. Hintojen edullisuuden sekä palvelutason perusteella Posti- ja telelaitos sijoittuu eurooppalaisessa vertailussa kärkiryhmään. Tämä on sikäli merkittävää, että Suomen olosuhteet, erityisesti harva asutus, ovat omiaan aiheuttamaan keskimääräistä korkeammat kustannukset.

Posti- ja telelaitos on pystynyt toiminnassaan saavuttamaan edullisen kustannustason, mistä osoituksina ovat Suomen hintojen edullisuus ja toiminnan kannattavuus. Eurooppalaisessa vertailussa Suomen postipalvelujen hinnat sijoittuvat kohtuullisen hyvin samalla, kun kannattavuus poikkeaa selvästi edukseen keskitasosta. Lähes kaikki eurooppalaiset postit tuottavat enemmän tai vähemmän omistajilleen tappiota.

Suomen postin lisäksi ainoastaan Ruotsin, Hollannin ja Ison-Britannian postit olivat vuonna 1988 kannattavia. Teletoiminnan hinnat Suomessa kuuluvat puolestaan Euroopan edullisimpiin. Esimerkiksi kaukopuhelujen hinnat ovat tällä hetkellä kolmanneksi edullisimmat Euroopassa. Kannattavuus on turvattu erityisesti kustannuksia karsimalla.

Suomalainen toimintamalli, jossa posti- ja teletoiminta on järjestetty samassa yhtymässä eri tulostuotuksellisiin yksiköihin, on antanut hyviä tuloksia. Kansainvälinen vertailu ei anna perusteita sille, että jakamalla toiminta saataisiin aikaan parempi tulos kuin yhtymämallissa. Muualla yleistä postitoiminnan tappiollisuutta ei jakamisella ole yleensä helpotettu. Toisaalta monopoleina toimivien telelaitosten kannattavuutta ei ole horjuttanut mikään. Tähän päivään mennessä on Euroopassa yhtiöitetty posti- ja teletoiminta kokonaisuudessaan yhteisen emoyhtiön alle ainoastaan Hollannissa. Siellä kokemukset ovat olleet myönteisiä sekä hinta- että palvelukriteerien valossa.

Posti- ja telelaitoksen toimintamallia voidaan pitää onnistuneena lähinnä edellä esitettyjen saavutettujen kokonaistulosten perusteella. Etua toimintamallista on syntynyt keskitetyssä rahoituksessa rahavirtojen tasaavasta vaikutuksesta ja suuruusedusta, yhteisistä tavaroiden ja palveluiden hankinnoista samoin kuin keskitetystä henkilöstöhallinnosta ja omasta työmarkkinatoiminnasta.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Julkisen sektorin uudistamistyössä hallitus on asettanut 1990-luvun tavoitteeksi parantaa julkisen hallinnon tuloksellisuutta ja nostaa hallinnon tuottavuutta. Julkisten toimintojen tuloksellisuuden parantamiseksi hallitus esittää markkinaohjauksen hyväksikäyttöä ja siihen liittyen myös niiden liikelaitosten yhtiöittämistä, joilla ei ole viranomaistehtäviä.

Tarve muuttaa Posti- ja telelaitoksen organisaatiomuoto osakeyhtiöksi on aiheutunut lähinnä alalla kiristyvistä kilpailusta. Postin toimialalla viimeiset lainsäädännölliset esteet kilpailulle poistuivat liikelaitokseksi muuttumisen yhteydessä. Valtioneuvoston päätös avata kil-

pailun piiriin 90 prosenttia teletoiminnasta merkitsee vallitsevaan kilpailutilanteeseen suurta periaatteellista muutosta. Samalla korostuu suuren yksikön tarve, jotta Posti- ja telelaitos pystyisi myös jatkossa vastaamaan kilpailijoidensa haasteisiin. Suomeen tulee suuntautumaan ulkomaista kilpailua. Ulkomailla vastaavilla toimialoilla toimivat yritykset toimivat suurina yksikköinä.

Kilpailun lisääntyessä ja kansainvälistyessä tarve siirtyä harjoittamaan liiketoimintaa osakeyhtiön muodossa edelleen korostuu. Osakeyhtiömalli on kansainvälisesti yleisesti tunnettu yrityksen toimintamalli, johon malliin myös useat eri valtioissa posti- ja telealalla toimivat yritykset ovat siirtymässä.

Osakeyhtiömallissa voidaan katsoa valtion sääntelyroolin selkiytyvän. Osakeyhtiömallissa mahdollistettaisiin nykyistä paremmin Posti- ja telelaitoksen yhtäläinen kohtelu muiden alalla toimivien yritysten kanssa.

Osakeyhtiömallissa toteutuu liikelaitosmallia laajemmin elinkeinoelämässä tarpeellinen toimintavapaus osallistua toimialan rakenteeseen liittyviin muutoksiin. Esimerkiksi yrityskaupat ja erilaiset yritysten väliset liittoutumat ovat mahdollisia osakeyhtiöiden välillä huomattavasti joustavammin kuin jos vastaavia järjestelyjä pyrittäisiin toteuttamaan kahden eri yrityksen muodon omaavan yrityksen välillä.

Henkilöstöhallinnossa osakeyhtiömallissa saavutetaan itsenäinen työnantajan asema ja siirtyminen työsuhteen yhtenäiseen käyttöön. Samalla muodostuu eri etuuksista sekä yhtiön että henkilöstön kannalta kilpailukykyinen yhdistelmä. Yhtenä osakeyhtiömallin eduista voidaan katsoa olevan myös eläkevarojen takaisinlainausmahdollisuus, jolla Posti- ja telelaitos saatetaan samalle tasolle sen kilpailijoiden kanssa.

Siirryttäessä osakeyhtiömalliin päästään samalla eroon liikelaitosmallin heikkouksista, jotka tällä hetkellä vaikeuttavat Posti- ja telelaitoksen kilpailuedellytyksiä. Mainittuja heikkouksia ovat investointien ja lainanoton rajoitukset, kiinteän omaisuuden luovutusrajoitukset, kytkeä valtion budjetti- ja suunnittelumenettelyyn samoin kuin hallintomenettelyä ja asiakirjojen julkisuutta koskevan lainsäädännön tulkinnanvarainen ja epätarkoituksenmukainen soveltaminen.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Liikelaitoksesta on tarkoitus muodostaa ensin yksi osakeyhtiö, joka valtioneuvoston antamien ohjeiden puitteissa päättää konsernin sisäisen rakenteen kehittamisestä. Osakeyhtiö muuttuisi emoyhtiöksi, jonka alaisuuteen perustettaisiin postitoimintaa ja teletoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt ja muita tarpeellisia yhtiöitä. Emoyhtiöön sovellettaisiin valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä annettua lakia (740/91), jonka mukaan valtioneuvosto päättää merkittävistä osakehankinnoista.

Omistajan asettamien tavoitteiden toteuttamisesta huolehtisi emoyhtiö. Se huolehtisi myös toimintaedellytysten ja rakenteiden kehittämisestä liiketoimintoja varten sekä konsernin strategioista. Henkilöstöltään suppea yhtymähallinto hoitaisi myös keskitetyn rahoituksen ja työmarkkinatoiminnan.

Yhden konsernin mallin perusteena on nykytilan arvioinnin yhteydessä esitettyjen kokemusten ja mittakaavaetujen lisäksi se, että posti- ja teletoiminnot palvelevat erityisosaamisellaan, viestien välityksellä, osaksi samaa asiakaskuntaa. Markkinoiden ja teknologian kehityksessä vahvistuu niiden tietoliikenteeseen nojautuvien sellaisten palvelujen merkitys, joissa voidaan hyödyntää postin ja teletoiminnan erityisosaamista yhdessä, esimerkiksi fyysisen ja sähköisen viestityksen yhdistävissä palveluissa sekä logistisissa palveluissa ja kaupan ketjujen lyhentämisessä.

Valtio merkitsisi perustettavan osakeyhtiön koko osakekannan. Perustettavan valtionenemistöisen osakeyhtiön toimialana olisi posti- ja teletoiminta sekä muu siihen liittyvä ja sitä tukeva palvelutoiminta. Yhtiö jatkaisi suoraan Posti- ja telelaitoksen toimintaa vuoden 1994 alusta.

Yhtiöjärjestykseen otettaisiin määräys hallintoneuvostosta. Hallintoneuvostossa tulisi olla edustettuna liikkeenjohton asiantuntemus, liikenneministeriö, henkilöstö, viestintäala sekä erilaiset yhteiskunnalliset näkemykset.

Hallintoneuvostolle annettavista tehtävistä säädettäisiin yhtiöjärjestyksessä osakeyhtiölain asettamissa rajoissa. Sen tehtäviin kuuluisivat osakeyhtiölain mukaiset tehtävät, kuten konsernin tehtävien hoidon valvonta ja ohjeiden antaminen hallitukselle sellaisissa asioissa, jotka ovat laajakantoisia tai periaatteellisesti tärkeitä. Hallitukselle antamallaan ohjeilla hallin-

toneuvosto voisi ohjata myös osakeyhtiön peruspalvelutehtävien toteutumista. Lisäksi osakeyhtiön yhtiöjärjestykseen otettaisiin määräys, jonka mukaan hallintoneuvosto tekisi päätöksen asiassa, joka koskee osakeyhtiön toiminnan huomattavaa supistamista tai laajentamista taikka sen organisaation olennaista muuttamista.

Edellä olevan johdosta ehdotetaan säädettäväksi laki Posti- ja telelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi. Yhtiöön sovellettaisiin osakeyhtiölakia. Valtion omistusta tai sen määrää yhtiössä voidaan harkita erikseen tulevina vuosina. Osakkeiden luovutus, joka aiheuttaisi valtion määräysvallan tai määräenemmistövalan menetyksen, edellyttää eduskunnan suostumusta valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä annetun lain mukaisesti.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Osakeyhtiön perustaminen

Osakeyhtiö on tarkoitus perustaa kesällä 1993 yhden miljoonan markan osakepääomalla, jotta siirrettävässä liiketoiminnassa käytettävä uusi osakeyhtiön toiminimi saadaan hyvissä ajoin markkinoitua asiakaskunnalle. Samalla muodostettaisiin konsernarakenne. On myös välttämätöntä, että osakeyhtiön hallinnon perustamistoimet ja konsernirakenteen valmisteluratkaisut voidaan toteuttaa riittävän ajoissa. Osakeyhtiön kaikki osakkeet merkitsisi valtio.

Posti- ja telelaitos valtion liikelaitoksena lakkaisi 1 päivästä tammikuuta 1994. Sen liiketoiminta, hallinnassa oleva omaisuus ja velat siirrettäisiin perustettavalle osakeyhtiölle. Osakepääoman arvoa vastaava omaisuus luovutettaisiin apporttina osakeyhtiölle 1 päivänä tammikuuta 1994 (luovutuspäivä), jolloin osakeyhtiön osakepääoma myös korotettaisiin 2 400 miljoonaan markkaan. Valtio merkitsisi osakepääoman kokonaan. Osakeyhtiön liiketoiminta aloitettaisiin 1 päivänä tammikuuta 1994 (liiketoiminnan alkamispäivä).

Osakeyhtiön pääomarakenne on tarkoitus muodostaa sellaiseksi, että se olisi toiminnan aloitusvaiheessa riittävän vahva mahdollisten sopeutumisongelmien varalta ja että se mahdol-

listaisi yhtiön kannattavan toiminnan ottaen kuitenkin huomioon alan kilpailutilanteen. Tämä merkitsee sitä, että perustettavan osakeyhtiön vakavaraisuuden tulisi olla hyvä tai ainakin alan keskimääräistä tasoa. Postin peruspalveluista ja muusta maaseudun palvelutoiminnasta aiheutuvat rasitteet on tätä arvioitaessa otettava huomioon.

Valtio saa omistajana tuottoja uuteen osakeyhtiöön sijoittamastaan pääomasta osinkoina, veroina ja lainakorkoina. Telekilpailupäätöksen perusteluaineistoon sisältyi arvio, jonka mukaan valtio voi edellyttää teletoiminnasta noin 100 miljoonan markan tuottoa vuodessa osinkoina ja veroina. Osakeyhtiön voitonjaon suuruudesta päätetään vuosittain tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä. Voitonjako sovitaan tuloksen, alalla vallitsevan voitonjakokäytännön ja kilpailutilanteen mukaiseksi.

Koska osakeyhtiö jatkaisi liikelaitoksen nykyistä toimintaa omistajan, asiakaskunnan, henkilöstön tai muiden merkittävien sidosryhmien muuttumatta, on perusteltua, ettei yritysmuodon muutos aiheuttaisi merkittäviä muutoksia siinä omaisuudessa tai muissa voimavaroissa eikä veloissa tai muissa sitoumuksissa, jotka ovat Posti- ja telelaitoksen tilinpäätöksessä 31 päivänä joulukuuta 1993. Tämän vuoksi Posti- ja telelaitoksen hallinnassa oleva omaisuus siirrettäisiin sellaisenaan perustettavalle osakeyhtiölle ja osaksi eläkesäätiölle eräitä kokonaisuuden kannalta vähäisiä rakennushalitukselle ja puolustusministeriölle siirrettäviä kiinteistöjä lukuun ottamatta. Osakkeiden merkintä ei edellyttäisi maksusuorituksia. Osakeyhtiölle siirrettäisiin myös Posti- ja telelaitoksen velat.

Osakeyhtiön aloittava tase johdettaisiin Posti- ja telelaitoksen lopettavasta taseesta 31 päivänä joulukuuta 1993.

Omaisuus

Seuraavassa esitetyt luvut perustuvat alustavaan arvioon Posti- ja telelaitoksen tilinpäätöksestä 31 päivänä joulukuuta 1993 ja ne tarkistetaan valtioneuvoston vahvistettua Posti- ja telelaitoksen vuoden 1993 tilinpäätöksen.

Siirrettävän omaisuuden arvo olisi noin 9 500 miljoonaa markkaa. Käyttöomaisuuden arvo olisi yhteensä noin 7 200 miljoonaa markkaa, josta kiinteistöjen arvo olisi noin 2 500 miljoonaa markkaa, televerkkojen noin 3 200

miljoonaa markkaa, muiden koneiden ja kaluston noin 500 miljoonaa markkaa ja muun käyttöomaisuuden, mukaan lukien keskeneräiset työt, noin 1 000 miljoonaa markkaa. Vaihto-omaisuuden arvo olisi noin 150 miljoonaa markkaa ja rahoitusomaisuuden arvo noin 2 100 miljoonaa markkaa.

Siirrettävästä vieraasta pääomasta olisi korotonta velkaa noin 1 550 miljoonaa markkaa, josta ostovelkoja noin 300 miljoonaa markkaa, lomapalkkavelkaa noin 600 miljoonaa markkaa, muita siirtovelkoja noin 200 miljoonaa markkaa ja muuta velkaa noin 460 miljoonaa markkaa. Korollista lyhytaikaista velkaa olisi noin 310 miljoonaa markkaa, joka on pitkäaikaisten lainojen vuonna 1994 erääntyviä lyhenyksiä. Pitkäaikaista velkaa olisi noin 940 miljoonaa markkaa, josta valtion liikelaitoslainaa noin 375 miljoonaa markkaa, valtion eläkerahastolainaa noin 285 miljoonaa markkaa, sekä pääosin valuuttamääräisiä rahalaitoslainoja noin 280 miljoonaa markkaa. Posti- ja telelaitoksella luovutusajankohtana olevat yhteensä noin 735 miljoonan markan valtion lainat ehdotetaan siirrettäväksi perustetulle osakeyhtiölle vaatimatta valtiolle vakuutta.

Osakeyhtiön omaksi pääomaksi muodostuisi eläkesäätiöjärjestelyt huomioonottaen noin 6 250 miljoonaa markkaa. Yhtiön osakepääoma olisi 2 400 miljoonaa markkaa. Vararahastoksi jäisi noin 3 850 miljoonaa markkaa.

Vaikutus valtion talousarvioon

Posti- ja telelaitoksen tuloutus valtion talousarvioon alenisi. Muutos ei kuitenkaan aiheuttaisi yhtiöittämisestä sinänsä vaan ulkoisista tekijöistä eli posti- ja telealalla lisääntyvästä kilpailusta. Uutena tuloutuksena olisi osakeyhtiön maksama valtion tulovero.

Teletoiminnasta odotetaan voitontuloutusta alalla vallitsevan voitonjakokäytännön mukaan. Sen sijaan postitoiminnasta ei pääsääntöisesti vaadita voitontuloutusta. Voitonjakopolitiikassa otetaan huomioon maaseudun peruspalveluista aiheutuvat kustannukset siltä osin kuin niitä ei erikseen korvata. Postitoiminnan voitosta maksetaan kuitenkin tuloveroa.

Valtiolle tuloutuvat lisäksi liikelaitoksen perustamislainan vuotuiset lyhennykset ja korot. Vuonna 1993 lyhennys on 130 miljoonaa markkaa. Alkuperäisen lyhennyssuunnitelman mukaisesti lainaa lyhennetään 52 miljoonaa mark-

kaa vuodessa. Viimeinen lyhennys on vuonna 2001. Lainan korko on 9 prosenttia.

Lehdistön yleinen kuljetustuki on korvattu vuoden 1993 talousarviossa 98 miljoonan markan suuruisella maaseudun jakelukorvauksella, jolla pidetään yllä maaseudun lehtiliikenteen palvelutase ja yhtenäishinnoittelu.

Kustannusvaikutukset osakeyhtiölle

Osakeyhtiöksi muuttaminen aiheuttaa nykytilanteeseen verrattuna lisäkustannuksia, joita syntyy lähinnä valtion- ja kunnallisverotuksen, työttömyys-, tapaturma- ja liikennevakuutusmaksujen, henkilösivukulujen, rahoituskulujen ja eräiden muiden kulujen muodossa. Kustannukset ovat samat kuin muilla osakeyhtiöillä. Erityisesti räsistusta perustettavalle osakeyhtiölle aiheuttaisi henkilöstön lisäeläketurvan rahoitus, jota käsitellään alajaksossa 4.2.

4.2. Henkilöstövaikutukset

Posti- ja telelaitoksen palveluksessa on noin 23 000 virkasuhteessa ja 12 100 työsuopimussuhteessa olevaa henkilöä. Tarkoituksena on, että Posti- ja telelaitoksen palveluksessa yritysnuodon muuttumisajankohtana oleva henkilöstö siirtyy perustettavan osakeyhtiön palvelukseen.

Posti- ja telelaitoksen aikana syntyneiden lakkautuspalkkojen, toistuvien korvausten ja tapaturmakorvausten suorittamisesta vastaisi valtio 1 päivästä tammikuuta 1994. Lakkautuspalkkoja arvioidaan kertyvän vuonna 1994 noin 13 miljoonaa markkaa.

Osakeyhtiön palvelukseen siirtyvien nykyisten virkamiesten virat ja virkasuhteet olisi lakkautettava, koska virkasuhteiden jatkaminen osakeyhtiössä ei ole mahdollista. Samalla kyseiset virkamiehet siirrettäisiin osakeyhtiön palvelukseen työsuopimussuhteisiksi työntekijöiksi ja toimihenkilöiksi. Koska henkilösiirrot koskevat useita tuhansia virkamiehiä, ehdoteaan tämä toimenpide toteutettavaksi suoraan lain nojalla.

Siirtyvän henkilöstön keskeisistä palvelusuhteen ehdoista, kuten työajoista, vuosilomista, pitkään palvelleen henkilöstön kohtuullisista lisäeläkejärjestelyistä sekä palkkauksen keskeisistä perusteista on allekirjoitettu aiesopimus 12 päivänä helmikuuta 1993. Aiesopimuksen

allekirjoittajina ovat Posti- ja telelaitoksen henkilöstöjärjestöt lukuun ottamatta Postiliittoa.

Vuoden 1993 alusta on tullut voimaan siirtymämaksusta muutettaessa valtion virastoja, laitoksia tai liikelaitoksia osakeyhtiöiksi annettu laki (1341/92). Samoin samasta ajankohdasta lukien on tullut voimaan työntekijäin eläkelain 12 §:n muuttamisesta annettu laki (1342/92).

Valtio vastaa liikelaitoksen henkilöstön kertyneestä eläketurvasta.

Liiketoiminnan aloituspäivästä lukien osakeyhtiö järjestäisi henkilöstönsä tulevan eläketurvan työntekijäin eläkelain perusehtojen mukaisesti.

Pitkään palvelleen Posti- ja telelaitoksen henkilöstön kertyneen lisäeläketurvan rahoitus hoidettaisiin osaksi siirtämällä perustettavan osakeyhtiön tai perustettavan eläkesäätiön aloittavaan taseeseen omaisuutta tai muilla taloudellisilla järjestelyillä.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Liikenneministeriö asetti 17 päivänä syyskuuta 1992 samana päivänä tehtyyn valtioneuvoston periaatepäätökseen liittyen työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia lakiesityksen muotoon tehty ehdotus Posti- ja telelaitoksen muostamiseksi yhdeksi tai useammaksi osakeyhtiöksi 1 päivänä tammikuuta 1994 ja muut tarpeelliset päätösehdotukset sekä tehdä ehdotukset lainsäädännöllisiksi toimenpiteiksi.

Työryhmässä oli liikenneministeriön määräämien puheenjohtajan ja kahden jäsenen lisäksi kaksi Posti- ja telelaitoksen edustajaa, kaksi valtiovarainministeriön edustajaa sekä sihteerinä Posti- ja telelaitoksen edustaja.

Työryhmä on kuullut Posti- ja telelaitoksen keskeisiä henkilöstöjärjestöjä.

Valtioneuvoston 7 päivänä toukokuuta 1992 julkisen sektorin uudistamiseksi antaman ohjelman päätöksen mukaan vuosina 1993 ja 1994 yhtiöitettäviin valtion liikelaitoksiin kuuluu myös Posti- ja telelaitos.

5.2. Lausunnot

Posti- ja telelaitoksen keskeisiltä henkilöstö-

järjestöiltä on pyydetty lausunnot esityksestä. Lausunnoissa on yleensä hyväksytty yhtiöittäminen edellyttäen, että henkilöstön palvelusuhteen ehto ja eläketurvaa koskevat asiat

voidaan kohtuullisesti järjestää. Suurin henkilöstöjärjestö Postiliitto on puoltanut Postin säilyttämistä liikelaitoksena.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Pykälä sisältää valtioneuvostolle annetun valtuuden merkitä kaikki Posti- ja telelaitoksen toimintaa jatkamaan perustettavan osakeyhtiön osakkeet sekä luovuttaa valtion omaisuus, joka on nykyisin Posti- ja telelaitoksen hallinnassa, tälle osakeyhtiölle sekä sen eläkesäätiölle. Hallitusmuodon 74 §:n (1077/91) mukaan valtion kiinteää omaisuutta voidaan luovuttaa eduskunnan suostumuksella tai sen mukaan kuin lailla säädetään.

2 §. Osakeyhtiön perustaminen järjestettäisiin käytännössä siten, että valtioneuvosto luovuttaisi perustettavalle osakeyhtiölle Posti- ja telelaitoksen liiketoiminnan ja sen hallinnassa olevan omaisuuden sekä velat ja sitoumukset.

Valtioneuvosto määräisi luovutettavan omaisuuden arvon ja ehdot, joilla luovutus tapahtuu, sekä määräisi omaisuuden luovuttamista ja osakeyhtiön muodostamista koskevista järjestelyistä. Omaisuuden ja liiketoiminnan siirto tapahtuisi 1 päivänä tammikuuta 1994, joten valtioneuvosto tekisi päätöksen omaisuuden siirrosta viimeistään alkusyksystä 1993. Tasearvojen tarkistukset tehtäisiin valtioneuvoston vahvistettua Posti- ja telelaitoksen tilinpäätöksen vuodelta 1993.

Osakeyhtiöön siirtyvän henkilöstön peruseläke- ja lisäeläketurvan järjestämistä varten perustettaisiin eläkesäätiö. Suuren henkilöstön kattava eläkesäätiö on hallintokustannuksiltaan edullisin vaihtoehto ja se tukee konsernin rahoitusta. Lisäeläketurvan rahoitukseen eläkesäätiöön siirrettäisiin Posti- ja telelaitoksen hallinnassa olevaa omaisuutta samalla, kun liiketoimintaomaisuus siirretään osakeyhtiölle. Tällä järjestelyllä luodaan lisäeläketurvan rahoitukselle turvallinen pohja rasittamatta heti osakeyhtiön tulosta. Jos osakeyhtiö siirtää omaisuutta eläkesäätiöön, siirtosumma on tullosvaikutteinen. Lopputulosa on rahoituksellisesti molemmissa vaihtoehdoissa sama.

Valtion lainanannosta ja valtiontakauksesta annetun lain (449/88) 4 §:n 1 momentin mukaan valtion laina voidaan, jollei laissa ole toisin säädetty tai eduskunta määrärahan myöntäessään ole toisin päättänyt, myöntää ainoastaan turvaavaa vakuutta vastaan. Lakiehdotuksen 2 §:n 3 momentissa säädettäisiin osakeyhtiön lainojen vakuudettomuudesta. Vakuudettomuus koskisi vain liikelaitosaikana annettuja valtion lainoja.

3 §. Liikelaitos olisi vuoden 1993 loppuun osittain verovapaa yhteisö, mutta perustettava osakeyhtiö tulisi 1 päivänä tammikuuta 1994 muiden osakeyhtiöiden lailla verotettavaksi.

Lakiehdotuksen 3 §:ssä ovat säännökset osakeyhtiön ja sen tytäryhtiön verotuskohtelusta. Verotuksellisessa mielessä osakeyhtiö jatkaisi Posti- ja telelaitoksen toimintaa siten kuin tuloverolaissa (1535/92) ja liikevaihtoverolain (559/91) 33 §:n 1 momentissa on tarkoitettu. Omaisuuden siirrosta apportina ei osakeyhtiö maksaisi leimaveroa. Luovutettavaan omaisuuteen kuuluvista kiinteistöjen luovutuksesta sekä osakkeiden ja osuustodistusten siirrosta osakeyhtiö ei myöskään maksaisi leimaveroa. Vastaavasti osakeyhtiö ja sen tytäryhtiö eivät maksaisi leimaveroa laissa tarkoitettua omaisuutta edelleen luovutettaessa osakeyhtiöltä sen tytäryhtiölle vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Myöskään osakeyhtiölle siirtyvistä lainoista ei suoritettaisi luotto- eikä leimaveroa. Tuloverotuksessa vähennyskelpoisena hankintamenoa pidetään niitä arvoja, joista omaisuus on osakeyhtiöön luovutettu.

4 §. Sen jälkeen kun Posti- ja telelaitos on lakkautettu ja sen omaisuus siirretty osakeyhtiölle, yhtiö vastaa Posti- ja telelaitoksen toiminta-aikanaan antamista ja tekemistä velka-, hankinta-, toimitus-, yhteistyö- ja muista sen kaltaisista sopimuksista. Jos Posti- ja telelaitoksen sopijapuoli ei hyväksy sopimuskumppanin vaihtumista, korvaa yhtiö valtiolle sen,

mitä valtio Posti- ja telelaitoksen sitoumusten johdosta mahdollisesti joutuu korvaamaan. Erityisesti liikelaitoksen ulkomaisten velkojen kannalta on tarpeen, että valtion toissijainen vastuu liikelaitosaikana rahalaitoksista otetuille lainoille, jotka ovat noin 465 miljoonaa markkaa, jää voimaan.

5 §. Posti- ja telelaitoksen henkilöstö on tarkoitus siirtää perustettavan osakeyhtiön palvelukseen.

Pykälän 1 momentti sisältää säännökset Posti- ja telelaitoksen nykyisten virkamiesten siirtämisestä perustettavan osakeyhtiön palvelukseen työsopimussuhteeseen vastaaviin tehtäviin kuin lakkautettavissa viroissa.

Posti- ja telelaitoksessa siirtyy virkamiehiä yhä enenevässä määrin työsuhteeseen ja työehtosopimusten piiriin. Tästä kehityssuunnasta huolimatta Posti- ja telelaitoksessa tulee vuoden 1993 lopussa olemaan vielä useita tuhansia virkamiehiä. Tämän vuoksi olisi perusteltua menetellä siten, että kaikki 31 päivänä joulukuuta 1993 käytössä olevat virat lakkautettaisiin yhdellä kertaa suoraan lain nojalla. Valtion virkamieslain (755/86) 46 §:n mukaan virkamiehen viran lakkauttaminen on laissa tarkemmin määritellyin edellytyksin virkamiehen irtisanomisperuste. Kunkin lakkautetun viran haltijan virkasuhde päätettäisiin ilman erillisiä yksittäisiä toimenpiteitä. Näin menetellen välttyttäisiin runsaslukuisten virkojen lakkauttamispäätösten ja toisaalta tuhansien virkamiesten irtisanomisten aiheuttamasta ylimääräisestä työstä. Ehdotetun menettelyn tavoitteena on helpottaa ja joustavoittaa näiden virkamiesten siirtymistä osakeyhtiön palvelukseen.

Säännöksen mukaan virkamies voi halutes-

saan kieltäytyä siirtymisestä osakeyhtiön palvelukseen. Koska asianomaisella on mahdollisuus siirtyä virkaansa vastaavaan työsuhteeseen tehtävään, siirrosta kieltäytynyt ei ole oikeutettu erorahaan tai toistuvaan korvaukseen eikä erityisen viranlakkaamissäännöksen vuoksi myöskään irtisanomisaikaan tai sen ajalta maksettavaan palkkaan liikelaitoksen lakattua.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että kyseisten osakeyhtiön palvelukseen siirtyvien virkamiesten siirto virkasuhteesta työsopimussuhteeseen tapahtuisi suoraan lain nojalla.

Sopimuspalkkaisten virkamiesten osalta ehdotetaan meneteltäväksi samalla tavalla kuin edellä on ehdotettu muidenkin virkamiesten osalta. Tällöin on kuitenkin otettava huomioon virkamiehen kanssa mahdollisesti tehdyn sopimuksen määräykset, joiden mukaan niin sanottujen vanhojen sopimusten perusteella virkamiehellä on sopimuksessa tarkemmin määritellyin edellytyksin oikeus vanhuuseläkkeeseen eläkeiästä riippumatta.

6 §. Posti- ja telelaitoksesta annettu laki ehdotetaan kumottavaksi. Lisäksi pykälään otettaisiin tarpeelliset säännökset lain voimaantulosta sekä siitä, miten on toimittava liikelaitoksen viimeisen tilikauden tilinpäätöksen ja tilintarkastuksen osalta.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Posti- ja telelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Valtioneuvosto oikeutetaan luovuttamaan liikenneministeriön hallinnonalaan kuuluvan Posti- ja telelaitoksen hallinnassa olevat valtion omistamat maa-alueet ja rakennukset laitteineen sekä muu omaisuus ja liiketoiminta posti- ja telealalle perustettavalle osakeyhtiölle sekä sen eläkesäätiölle. Valtio merkitsee osakeyhtiötä perustettaessa kaikki sen osakkeet.

2 §

Valtioneuvosto määrää luovutettavan omaisuuden arvon ja ehdot, joilla luovutus tapahtuu, sekä määrää muista omaisuuden luovuttamiseen ja yhtiön muodostamiseen liittyvistä järjestelyistä.

Valtioneuvosto määrää, mikä osa omaisuudesta pannaan yhtiöön osakkeita vastaan.

Valtion laina yhtiölle on vakuudeton enintään siihen pääomamäärään saakka, mikä on valtion laina Posti- ja telelaitokselle omaisuuden luovutusajankohtana.

3 §

Yhtiö ei ole velvollinen suorittamaan leimaveroa tässä laissa tarkoitettua omaisuutta koskevasta luovutuskirjasta.

Yhtiö ja sen tytäryhtiö eivät myöskään ole velvollisia suorittamaan leimaveroa luovutettaessa tässä laissa tarkoitettua omaisuutta edelleen yhtiöltä sen tytäryhtiölle vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Tulo- ja varallisuusverotuksessa sekä liikevaihtoverotuksessa yhtiön katsotaan sellaiseen jatkavan Posti- ja telelaitoksen harjoittamaan liiketoimintaa.

4 §

Yhtiö vastaa niistä velka-, hankinta- ja toimitussopimuksista sekä muista niiden kaltaisista sitoumuksista, joihin Posti- ja telelaitos on toiminta-aikanaan sitoutunut.

Valtion toissijainen vastuu lainoista, jotka Posti- ja telelaitos on ottanut rahoituslaitoksista, jää voimaan.

5 §

Posti- ja telelaitoksen virat lakkaavat tämän lain tullessa voimaan. Kunkin virkamiehen virkasuhde päättyy ilman eri toimenpiteitä. Virkamies siirtyy yhtiön palvelukseen työsopimussuhteeseen vastaaviin tehtäviin kuin lakautetussa virassa, jollei hän siitä kieltäydy kolmea kuukautta ennen yhtiön palvelukseen siirtymistä.

Palvelussuhteen ehtoihin siinä työsopimussuhteisessa tehtävässä, johon asianomainen on 1 momentin nojalla siirtynyt, noudatetaan, mitä yhtiön hyväksymässä työehtosopimuksessa ja työsopimuksessa sovitaan tai mitä laissa ja sen nojalla säädetään tai määrätään.

6 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 1994.

Tällä lailla kumotaan Posti- ja telelaitoksesta 14 päivänä elokuuta 1989 annettu laki (748/89) siihen myöhemmin tehtyne muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Valtioneuvosto voi tehdä 1 ja 2 §:ssä tarkoitettuja toimenpiteitä ennen lain voimaantuloa.

Posti- ja telelaitoksen viimeisen toimintavuoden tilintarkastukseen ja tilinpäätökseen sovelletaan, mitä valtion liikelaitoksista annetussa laissa (627/87) ja sen nojalla on säädetty tai määrätty. Osakeyhtiö hoitaa tältä osin liikelaitoksen tehtävät.

Helsingissä 30 päivänä huhtikuuta 1993

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Liikenneministeri *Ole Norrback*